

[Indenrigsministeren]

af de enkelte afdelinger, alt afhængig af opgavernes omfang, og at der ikke efter ændringernes gennemførelse vil være for stor skævhed mellem de enkelte magistratsafdelingers sagsområder.

Indenrigsministeren tilføjede, at det altid havde været indenrigsministeriets holdning, at man ved bedømmelsen af hensigtsmæssigheden af en foreslået ændring i styrelsesvedtægten måtte lægge betydelig vægt på kommunalbestyrelsens skøn.

Indenrigsministeriet kan henholde sig her til og understreger, at der altså er en meget vid margen for den enkelte kommunalbestyrelse til at skønne over administrationens – i magistratskommuner magistratsafdelingernes – hensigtsmæssige indretning. Indenrigsministeriet vil dog ved stadfæstelse af ændringer af kommunernes styrelsesvedtægt og særlig, når der er tale om ændring af en magistratskommunes styrelsesvedtægt, være opmærksom på, om der ved ændringen etableres en urimelig fordeling af områder mellem de enkelte magistratsafdelinger.

Man gik herefter til dagsordenens punkt 4, som var:

4) Første behandling af:

Forslag til folketingsbeslutning om styrkelse af landsbyerne.

[Af Svend Erik Hovmand (V) m.fl.]

Beslutningsforslag nr. B 77. Fremsat 20/4 82).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Miljøministeren (Erik Holst):

Venstres forslag til folketingsbeslutning om styrkelse af landsbyerne har jo til formål at sikre bedre levevilkår for de mennesker, der bor i landsbyerne og i landdistrikterne. Det sigte er regeringen meget enig i, og det var netop motiveringen for, at der blev nedsat en landsbykommission i 1978. Kommissionens betænkning offentliggjorde vi i 1981, og hovedindholdet af betænkningen er refereret i Landsplanredegørelsen 1981, hvortil jeg kan henvise.

Kommissionens hovedkonklusion er, at sikring af landsbyerne bedst vil kunne ske gennem kommuneplanlægningen og den de-

bat, der i forbindelse hermed foregår mellem borgere og myndigheder. Kommissionen konstaterer derudover, at kommunalbestyrelserne har kompetence til og mulighed for at påvirke landsbyernes vilkår. Der foreligger med kommissionsbetænkningen et betydeligt bedre grundlag for myndighedernes stillingtagen til landsbyernes situation, end man før har haft. Der er tilvejebragt en hel række forslag, som kommunerne kan anvende direkte, i betænkningen.

Umiddelbart efter at betænkningen blev offentliggjort, har regeringen sendt den ud til kommunalbestyrelser, amtsråd og hovedstadsrådet, og vi har opfordret til, at de bruger kommissionens forslag og anbefalinger i det fortsatte arbejde med den fysiske og økonomiske planlægning.

Regeringen har desuden iværksat en høring af de berørte myndigheder og organisationer, og jeg har netop modtaget en foreløbig sammenfatning af de indkomne udtalelser, som nu vil blive behandlet i miljøministeriet.

Landsbykommissionens arbejde er indgået ved godkendelsen af regionplanerne i september 1981, og i Landsplanredegørelsen fra samme år har jeg i øvrigt redegjort for regionpangodkendelserne, herunder for, hvorledes folketingets dagsorden af 29. januar 1980 om landsbyerne og de små bysamfunds fremtidsmuligheder er indgået i regionplangodkendelserne.

Jeg mener, at det ved godkendelserne af regionplanerne er lykkedes at skabe en rimelig balance mellem de mange hensyn, der gør sig gældende, når man skal sikre rimelige vilkår for de mange mennesker, der bor i landsbyerne og i landdistrikterne.

Over hele landet er kommuneplanarbejdet nu godt i gang, og det er mit indtryk, at kommunalbestyrelserne er blevet meget opmærksomme på landsbyernes problemer, som diskuteres livligt med borgerne forud for udarbejdelsen af kommuneplanerne.

Efter den interesse, som landsbykommissionens forslag har vakt ude omkring, er der næppe tvivl om, at landsbyernes situation vil indgå med stor vægt i den diskussion, der finder sted.

Som det fremgår af det, jeg har sagt, er det min opfattelse, at de godkendte regionplaner giver kommunalbestyrelserne gode muligheder for på baggrund af kommune-

[Miljøministeren]

planlægningen at sikre rimelige levevilkår for de mennesker, der bor i landsbyerne, i de mindre samfund og i landdistrikterne, men vi må nok huske på her i dag, at landsbyerne ude omkring i landet er meget forskellige. Der er virkelig store forskelle i de levevilkår, man har fra den ene landsdel til den anden, også inden for den samme amtskommune.

Men det er vel også rigtigt – og det føler jeg er en ting, som vi alle kan være enige om – at der må være disse variationsmuligheder inden for kommunerne og amtskommunerne og dette grundlag at løse problemerne på.

Jeg mener derfor principielt, at det vil være forkert, om der fra centralt og statsligt hold blev fastsat specielle normer om mindstekrav til den service, der skal placeres i de enkelte landsbyer.

Når man skal løse eller afhjælpe de problemer, landsbyerne har, må de tages seriøst op i planlægningen på stedet, og landsbyernes forhold må nok ses i sammenhæng med forholdene i øvrigt i den kommune, som landsbyerne er en del af. Jeg mener, det er vigtigt at respektere intentionerne bag de senere års decentralisering og den overførsel af kompetence til lokale folkevalgte politikere, som folketingets flertal har bestemt skal ske.

Jeg har tiltro til, at kommunerne både vil og kan gøre en indsats til gavn for landsbyernes og landdistrikternes beboere. Jeg mener naturligvis også, at regeringen og folketinget bør bidrage til at skabe gode vilkår for de mennesker, der bor i disse områder, og jeg kan i den forbindelse henvise til, at flere af de i forslaget til folketingsbeslutning indeholdte forslag allerede er blevet gennemført eller er under behandling i folketinget. Mit hovedsynspunkt må som sagt være, at landsbyernes vilkår først og fremmest bør varetages af de lokale politikere.

Min konklusion må således være, at der i øjeblikket efter min mening i tilstrækkeligt omfang ude omkring i landet sker ting, der er med til at styrke landsbyerne, og jeg må derfor tage afstand fra det fremsatte forslag.

Svend Andersen (S):

Miljøministeren har jo allerede understreget, at af det katalog af foranstaltninger, beslutningsforslaget omfatter, er dele enten gennemført eller til behandling i bl.a. landbrugsudvalget i øjeblikket.

Jeg kan være enig i, at den udvikling, der skal ske i samfundet, må ske ligeligt på alle områder, altså også i landsbyerne. Ofte får planlæggerne og centraliseringen af visse dele af den offentlige sektor, f.eks. nedlæggelse af postkontorer, apoteker m.v., skyld for af-folkningen i landsbyerne. Det er en påstand, der efter min opfattelse ikke er rigtig. Det er ikke den offentlige planlægning, der har nedlagt landsbyerne. Det er den ændrede erhvervsstruktur, landbrugets mekanisering, nedlæggelse af det lokale mejeri og industri- en, der har slået den lille håndværker osv. ud. Det er den tekniske, økonomiske og sociale udvikling, som vi på en lang række områder er så glade for, der bl.a. har skabt de problemer, landsbyerne har.

Spørgsmålet er så: hvad kan der gøres? Nogle har sagt, at man ikke ønsker styring; man mener, at en naturlig og fri udvikling er løsningen, og at tilladelser f.eks. til at bygge uden indblanding fra det offentlige skulle være en løsning. Det tror jeg ikke på er rigtigt.

Ofte siger vi jo, at det er de samme folk, kommunalpolitikere, som klager over landsbyernes situation, der i andre tilfælde giver tilladelse til oprettelse af supermarkeder og måske også varehuse, der netop bevirker, at Brugsen og den lokale købmand må lukke.

Man ønsker ikke styring, men jeg tror, det er rigtigt at sige, at hvis landsbyernes udvikling skal sikres på en eller anden måde, er den eneste mulighed styring, og det mener jeg også må indgå i den planlægning, der allerede foregår ude omkring i de lokale områder; det gives der jo rimelige muligheder for allerede.

Vi har ikke befolknings- eller boligtilvækst nok til, at vi kan styrke alle områder. Skal der ske en styrkelse af de mindre bysamfund, må det samtidig betyde, at der skal bremses op i de større byer, og vi må også se på hensynet til arealanvendelsen: spørgsmålet om landbrug kontra byvækst.

Det var netop flere af disse ting, som gav anledning til, at man fik nedsat landsbykommissionen, og jeg mener også, at den betænkning, der er kommet, er et godt arbejdsgrundlag for en tilrettelæggelse af landsbyernes rimelige udvikling fremover.

Folketinget har tidligere vedtaget en ændring i by- og landzoneloven og en henstilling om, at man ved godkendelse af region-

[Svend Andersen]

planer skulle sikre, at befolkningstilvæksten blev fordelt på en anden måde, at man respekterer de udtalte ønsker om at sikre landsbyerhvervenes og i det hele taget de små bysamfunds muligheder.

Dertil kommer den opfordring, miljøministeren her har tilkendegivet er fremkommet til kommunalbestyrelser, amtsråd og hovedstadsrådet om, at man bruger kommissionens forslag og anbefalinger i det fortsatte arbejde med den fysiske planlægning.

Vi er enige med ministeren i den konklusion, han lige har draget, og vi kan naturligvis heller ikke støtte det fremsatte forslag.

Ole Bernt Henriksen (KF):

Inden jeg går i gang, vil jeg sige til hr. Svend Andersen, at jeg tror nu, det er lidt af en misforståelse, at der sådan ligefrem skulle blive oprettet varehuse ude i de landsbyer, som vi taler om i dag.

Det forslag, som vi i dag har til behandling, handler jo om, hvorvidt et flertal her i folketinget vil være med til at redde de truede danske landsbyer, og vi vil meget gerne være med i sådan et flertal. Vi synes, at den danske kultur og det danske landskab bliver fattigere uden disse landsbyer, og navnlig kan vi ikke rigtig forestille os det tidspunkt, hvor de måske ligger som ruiner omkring den forladte landsbykirke. De forladte landsbykirker er jo ved at være et problem her i Danmark.

Man kan så spørge, hvad det er, der truer landsbyerne. Sagt med ét ord, som forslagsstillerne sikkert er enige i, er det nok dels centraliseringen, som har berøvet dem deres institutioner, skolen og mejeriet og apoteket, og hvad de nu havde, dels at man gennem forskellige regelsæt har bastet og bundet dem, sådan at de knap kan røre sig.

Alle landsbyernes problemer vil ikke være løst, selv om dette forslag vedtages, for Danmark er inde i en meget uheldig udvikling i øjeblikket, hvad angår fødselstallet, og hvis denne udvikling ikke vendes, tror jeg nok, den vil ramme landsbyerne særlig hårdt. Vi skal vel til efteråret have en generel debat her i folketinget om, hvordan vi i det hele kan stabilisere Danmarks befolkningstal.

Vi tror imidlertid, det er rigtigt, som forslagsstillerne tænker sig, at ophæve by- og

landzoneloven fra det øjeblik, kommuneplanerne er vedtaget.

Vi kan også tilslutte os, at erhvervslivets vilkår forbedres. De fleste af forslagene vil jo gavne hele erhvervslivet, der har brug for lempeligere skatter, reduktion af de administrative byrder, bedre startbetingelser og rimelige udvidelsesmuligheder. Men jeg tror nok, at nogle af disse problemer er større i landsbysamfundene, end de er andre steder, og derfor er det helt rimeligt, at de drages frem i denne forbindelse.

For mange landsbysamfund er dagligvarebutikken det sidste halmstrå, man har at klynge sig til, og det er efter vores opfattelse sådan, at den lige så tit lukker på grund af skattemæssige generationsskifteproblemer som på grund af manglende afsætning. Derfor er det vigtigt, at generationsskiftet gennem passende lovændringer ændres og lettes for såvel sælger som køber, men vi skal, når det er sagt, være opmærksomme på, at dette problem er generelt for hele landet og skal løses i lyset af den kendsgerning, at nærbutikkens død er et af vore egentlige ældreproblemer, som jeg meget håber, at ældrekommissionen har haft sin opmærksomhed rettet mod. Hvad har butiksdøden egentlig kostet samfundet i direkte og afledte sociale omkostninger? Det er svært at beregne, men et meget interessant spørgsmål, også når vi tager den sandsynlige udvikling i de kommende år i betragtning.

Vi håber, at regeringen, der har visse centralistiske traditioner, sammen med et flertal her i folketinget som det, vi konstaterede i 1980, vil medvirke til beslutningsforslagets vedtagelse, meget gerne inden sommerferien.

Hove Sørensen (SF):

Intentionerne i dette forslag om styrkelse af landsbyerne kan SF gå ind for, for hvis vi fortsat vil have mennesker og aktiviteter i landsbyerne, må vi være opmærksomme på de problemer, der er.

Det er dyrt at bo i en landsby, hvis man har sit arbejde andre steder og har børn, som skal transporteres til aktiviteter i den nærmeste større by. Jeg har set eksempler på, at folk har kunnet gøre op, at de første 30.000-40.000 kr., de tjente, gik til direkte transportomkostninger, fordi de boede, som de boede, og det vil sige, at enten skal man have en

[Hove Sørensen]

mere end almindeligt god løn for at have råd til at bo i en landsby i dag, eller også må man spare andre steder, og det gør landbefolkningen da også i stor udstrækning. Det er jo ikke dem, der har sommerhus eller belaster valutakassen med flotte biler og campingvogne, lystbåde og swimmingpools i baghaven. Det har de ikke det samme behov for, fordi de har så mange andre kvaliteter lige uden for døren, og det synes jeg da er positivt, og vi skal da give så mange som muligt chance for at flytte derud, hvis de har lyst og de i den nuværende situation har råd til det.

Vi er imidlertid ikke enige med forslagsstillerne i midlerne til at styrke landsbyerne. Man taler bl. a. om ophævelse af by- og landzoneloven med virkning fra det tidspunkt, hvor kommuneplanerne er vedtaget. Det må vi vende os imod, fordi vi mener, at en styring af udviklingen, også i landdistrikterne, stadig væk vil være meget nødvendig. Det er da meget tænkeligt, at der er behov for en revision af by- og landzoneloven, når kommuneplanerne er vedtaget, men det kan vi jo så tage op til den tid.

Så skriver man, at erhvervslivets, herunder landbrugets, betingelser i landsbyerne skal forbedres. Ja men det er vi da også enige i, og i vores forslag til en solidarisk landbrugs-politik har vi jo netop foreslået at styrke mulighederne for at oprette andelslandbrug og kollektive landbrug; det ville i høj grad kunne medvirke til at styrke aktiviteterne i landsbyerne. Landboerne får mere fritid til deres rådighed og flere kræfter til at deltage i de aktiviteter, der er.

Og med hensyn til erhvervslivet, ja, så nyter det jo ikke noget at dele skattelettelser ud med rund hånd til hele erhvervslivet, hvis det er landsbyerne, man vil styrke. Så må man selvfølgelig yde en selektiv støtte til de virksomheder, der er i landsbyerne, eller som ønsker at etablere sig derude, og de midler, som sikkert skal til for at få nogle produktioner i gang i landsbyerne, skal efter vores mening fordeles i samråd med – gerne valgte – lokalråd, som får indflydelse på, hvad penge skal bruges til. Og der er jo ingen, der har sagt, at al produktion behøver at være centraliseret på store virksomheder. Der er mange produktioner, som med lige så stor fordel kunne placeres ude i de små bysamfund.

Noget af det samme gør sig gældende med nærbutikkerne, og her har bl. a. venstre jo været med til at centralisere hele dagligvarehandelen med supermarkeder og discountbutikker som det sidste skud på stammen. Der har jo ikke været nogen vilje til at standse den udvikling, mens tid var.

En anden ting, der også spiller ind med hensyn til nærbutikkerne, er, at det går udmærket, så længe de gamle ejere sidder der med nogle små omkostninger, men når der kommer nye ejere, går der ganske kort tid, så må de lukke forretningen, fordi den ikke giver det afkast, som de synes de gerne vil have ud af en arbejdsindsats.

Landområdernes muligheder for energiforsyning skal udbygges. Ja men det er vi da også enige om, og landsbyerne er jo oplagt emne for alternativ energi. Hvis ikke man skulle bruge det i de mindre bysamfund, hvor skulle man så bruge det?

Så vil man have en forbedring af landsbybefolkningens trafikbetingelser. Det er selvfølgelig den kollektive trafik, vi her vil pege på, men også en ting som telebusser må fremskyndes til betjening af landsbyerne, og en ting som et godt udbygget net af cykelstier vil også være af betydning, specielt for vore børn, fordi det er et problem, at vi skal have dem ud på landevejene at køre, så snart de skal til sportsaktiviteter osv. 4-5 km væk.

Landsbybefolkningens uddannelsesmæssige og kulturelle vilkår skal styrkes. Ja men det er vi da også enige i, og her synes jeg der er en positiv udvikling i gang omkring forsamlingshusene. For nogle år siden så vi, at de enten blev revet ned, blev solgt til beboelse eller fik lov til at forfalde, men her er udviklingen ved at vende, og vi kan da glæde os over, at vi bl. a. ved indførelsen af indeksfinansieringen fik de små selvejende institutioner ind under den ordening.

Med hensyn til bygning af flere boliger skal man nu altså ikke have en uahæmmet vækst i landsbyerne, men vi må sørge for, at der bliver nogle boliger, som egner sig til vore ældre medborgere, så de kan blive, hvor de har boet hele deres liv.

Tove Niemann (FP):

Hvad er grunden til, at der i dag i det hele taget er brug for at diskutere forslag til folketingsbeslutning om styrkelse af landsbysam-

[Tove Niemann]

fundene? Hvorfor er landsbysamfundene ved at uddø? Det skyldes bl. a. loven om by- og landzoner og kapitalvindingsskatten, som venstre selv har været med til at vedtage.

By- og landzonenloven samt lovene om lands-, region- og kommunalplanlægning kvæler langsomt udviklingen. Lovene skal derfor mildnes, så udviklingen kan finde sted også i landområder. Naturligvis bliver resultatet heraf ikke urimeligt, fritliggende byggeri. Det har været et af fremskridtspartiets programpunkter og er det stadig væk. Det er dejligt at se, at venstre nu kan gå ind for flere af vores forslag, ligesom der nu er fundet et flertal for en mildning af kapitalvindingsskatten.

Det er helt givet, at afskaffelse af kapitalvindingsskatten vil medføre, at flere gårde går over på yngre hænder og dermed medvirker til en styrkelse af landsbysamfundene, for de ældre, der bor på gårdene, har meget ofte lyst til at bygge sig et aftægts hus på gårdens jorder, ikke alene for at være i nærheden, hvis der er brug for en håndsrækning, men også for at blive i det miljø, de har boet i hele deres liv. I mange tilfælde er det sønner eller døtre, der overtager gårdene, og disse er da også bedre i stand til at hjælpe deres forældre i tilfælde af sygdomsperioder. Det har også ofte været sådan, at børnene fra gårdene har haft lyst til at bygge sig et hus på gårdens jorder, selv om de har fået en uddannelse inden for andet end landbrugserhvervet, men alt dette byggeri, som kunne have styrket landsbysamfundene og dermed nærbutikkerne, er blevet ødelagt gennem det planlægningsraseri, der har fundet sted fra 1969 og fremefter.

Hvad angår madudbringningsordninger, hjemmehjælp osv. er der sket en stor udbygning på landet gennem de sidste år. Den vil fremskridtspartiet meget gerne være med til at styrke, så de ældre kan blive længst muligt i deres eget hjem, også på landet.

Nye boliger på landet har hovedsagelig været parcelhuse, men mange ældre fra landet, der i mange år har boet i uforholdsmæssigt store stuehuse med en for stor have, ønsker at flytte til en mindre bolig, og her vil opførelse af ejerrækkehuse være en god løsning.

At fremskridtspartiet går ind for at bevare de små skoler, skal der ikke herske tvivl om. I mange mindre bysamfund er det sådan, at

børnene kan gå i den lokale skole til og med 7. klasse. At det i de fleste tilfælde kan være umuligt at lave en overbygning med 8., 9. og 10. klasse på de små skoler, gør ikke så meget.

Ude over hele landet står der mange og gode avlsbygninger tomme. Som loven er nu og med de restriktioner, der er, må disse ikke udnyttes til mindre servicevirksomheder eller fremstillingsvirksomheder. Mange, der har lyst til at starte op, kunne leje sig ind i disse bygninger og begynde en produktion eller en servicevirksomhed, men de tvinges til at leje sig ind eller bygge i industriområder.

Yvonne Herløv Andersen (CD):

Fru Tove Niemann skal nok have en tæt kontakt med sine amtsråds- og kommunalbestyrelsesmedlemmer for at vide, om der er blevet nedlagt små skoler med bl.a. fremskridtspartiets stemmer. Man skal altid sørge for en koordinering både med sin finanspolitiske ordfører og med de grene, man har ud til lokalt valgte.

Jeg synes, at venstres forslag er godt og meget omfattende, men samtidig også lidt af en programklæring om det nære samfund. Det kommer lidt post festum, hvis vi ser på den udvikling, der er sket i landsbyerne. Og med hensyn til tidspunktet, det kommer til behandling på, er det lidt synd, men det er venstre jo ikke selv herre over. Jeg vil godt bruge tid på at behandle det i udvalget.

Jeg synes, man kan vente sig noget af den høringsprocedure, som ministeren fortalte os er gået i gang, men i øvrigt er der jo mange forhold, der gør, at landsbyerne har det dårligt, og det er forhold, som ikke nødvendigvis er taget med i den problemstilling, forslaget omhandler. Der er jo det, at man nu skal have to job for at klare de almindelige leveomkostninger. Mange fra byen flyttede jo også ud til landsbyerne i et anfald af nostalgi, og de har så senere måttet opgive at blive der på grund af de stigende priser, bl.a. på energi og specielt her på benzin; det er simpelt hen blevet for dyrt at køre frem og tilbage.

Jeg vil også lige slå et slag for de små kommuner, som lever af at barbære hinanden – forstået på den måde, at man har nogle offentlige behandlingsinstitutioner og ikke spor industri i nærheden. Her har man set en

[Yvonne Herløv Andersen]

anden årsag gøre sig gældende med hensyn til affolkningen af disse bysamfund. Efter at loven om sygehusvæsenet trådte i kraft i 1974, trak amterne en ring rundt omkring sig, en protektionistisk ring, der gjorde, at man ikke ville indlægge på andre institutioner end dem, man havde i eget område. På den måde er disse institutioner langsomt blevet affolket – med det til følge, at sengedagprisen er blevet så høj, at det ikke kan betale sig at indlægge på dem.

Men jeg synes, at forslaget i sig selv så absolut fortjener en grundigere udvalgsbehandling, end vi kan nå at give det, så jeg ser det gerne igen, og til den tid vil man også have nogle resultater fra høringsproceduren.

Dræbye (RV):

Det radikale venstre har samme mål, som er udtrykt i venstres forslag til folketingsbeslutning: at landsbyer og små bysamfund skal styrkes gennem de kommende års samfundsudvikling. Vi mener, at der på en række områder er behov for at styrke decentraliseringen ved en bevidst landsbypolitik, men vi må samtidig tage udgangspunkt i, at en række forhold gør det vanskeligere at gennemføre målene i praksis netop i den samfundsmæssige situation, vi er i i øjeblikket. Befolkningsstiltvæksten er gået i stå, og i sig selv vil dette medføre mindre behov for nye boliger og for ny byvækst. Den økonomiske krise har medført et fald i boligbyggeriet, som yderligere har begrænset væksten. Stigningen i energipriser har fordyret transporten, og udviklingen inden for detailhandelen ser ud til at true en række nærbutikker med et svagt kundeunderlag, og med en begrænset vækst er det vanskeligt at sikre et sådant kundeunderlag.

Noget tyder på, at disse forhold er ved at ændre den tendens til vækst for de små bysamfund, som fremgår af bemærkningerne til beslutningsforslaget. De virkemidler, vi har, svarer dårligt til den situation, vi er i. Planlægningen er således i sig selv ikke noget aktivt virkemiddel, for den kan ikke sætte en udvikling i gang, men den kan derimod kanalisere en igangværende udvikling. Venstre har med sit forslag til folketingsbeslutning givet udmærket anledning til en debat om disse spørgsmål. Derimod er venstres forslag til virkemidler en blanding af alt godt fra

havet; det er virkemidler, som er baseret på en styring af væksten og ikke på den nuværende stagnation.

Jeg skal kun kommentere de forslag, som venstre har stillet, med nogle mere konkrete bemærkninger.

Venstre foreslår, at vi skal afskaffe by- og landzoneloven. Her er vi ikke enige. Folketinget vedtog for et par år siden en overførelse af administrationen af loven til kommunerne, men de forudsætninger, som er fastlagt i beslutningen, vil medføre, at der går for lang tid, inden denne administration i praksis overtages, og derfor bør man ændre by- og landzoneloven, således at kommunerne ved den første kommuneplan foretager en afgrænsning områdemæssigt af landsbysamfund og andre bysamfund i landzone, og således at der i kommuneplanen fastlægges visse rammebestemmelser for disse områders anvendelse; herefter bør kommunerne uden videre overtage administrationen af by- og landzoneloven i disse områder.

I det åbne land derimod er det hensigtsmæssigt og i overensstemmelse med betingelserne i lovændringen i sin tid at fastholde by- og landzonelovens administration i amtskommunerne indtil videre. Jeg vil derfor godt benytte lejligheden til at spørge ministeren, om han vil tage initiativ til ændring af by- og landzoneloven og kommuneplanloven efter disse retningslinjer.

Det andet drejer sig om erhvervsvirksomhedernes vilkår. Her har forslagsstillerne samlet alt godt fra havet, hvoraf størstedelen i øvrigt ikke har noget med landsbyer at gøre. Vi ønsker at lette de små virksomheders situation, og administrationen har bidraget til det med konkrete forslag, som allerede er gennemført.

Det tredje punkt drejer sig om nærbutikernes vilkår. Venstre foreslår nogle generelle ændringer, som i lige så høj grad vil styrke butikkerne i de store byer, og som derfor ikke i særlig grad vil hjælpe landsbybutikker. Vi mener, at der især bør tænkes på en oplysningskampagne, sådan at folk i højere grad køber i nærbutikken, og på en samordning af offentlige funktioner, men vi tror ikke, at det er tilstrækkeligt. Vi mener derfor, at man bør overveje, om ikke man skal knytte retten til at drive virksomhed i de større byer med større butiksarealer til en pligt til at drive filialbutikker, eller hvad man nu

[Dræbye]

skulle kalde det, i landsbysamfund, der i dag er uden sådanne nærbutikker. Det er en betydelig ændring af det nuværende lovgrundlag, og vi har derfor ikke noget konkret forslag til, hvordan man skal løse det i praksis, men vi vil gerne bringe forslaget ind i de videre overvejelser om, hvordan vi får løst nærbutikproblemet i landsbyerne.

Venstre foreslår mulighed for forbedret energiforsyning. Vi er enige i, at man f.eks. omkring vedvarende energi skal styrke dette område, og tilsvarende, at man både ved kollektiv trafik og ved anden trafikløsning skal styrke trafikbetjeningen af landsbyerne.

Så kommer der et par punkter om sociale, kulturelle og uddannelsesmæssige vilkår, som både i forslaget tekst og i bemærkningerne er mere almene og generelle og ikke særlig præcise med hensyn til virkemidler.

Det er derimod punkt 8 om etablering af andelsboliger i landsbyer. Jeg skal gøre opmærksom på, at på det radikale venstres initiativ blev den grænse for oprettelse af andelsboliger, der er i andelsboliglovgivningen, nedsat ganske betydeligt ved lovændringen her i foråret. Om man skal gå helt ned til 3 eller 2 boliger, som venstre foreslår, er vi derimod usikre på.

Jeg skal med disse bemærkninger sige, at vi meget gerne deltager i en videre behandling af venstres forslag, men vi mener ikke, at det er den endelige løsning på de landsbyproblemer, vi har.

Waldorff (VS):

Venstre er jo i noget af et dilemma med sin interesse for landsbyerne. På den ene side angriber man en række planlovsbestemmelser, og på den anden side kan man godt selv se, at planlægning faktisk er i allerhøjeste grad nødvendig, hvis man skal sikre landsbyernes overlevelse, som vi jo er enige med venstre i at man skal arbejde på. Det var noget, vi diskuterede temmelig meget, da vi havde debatten for et par år siden, men jeg synes ligesom ikke, at i hvert fald venstre er blevet mere, skal vi sige åbent omkring sit eget dilemma.

Man skriver på side 2 i bemærkningerne: »Der er mange kræfter i samfundsudviklingen, som truer landsbyen: udviklingen i landbrug, håndværk og detailhandel samt planlovgivningen skal nævnes som nogle væ-

sentlige.« Men den allervæsentligste, som vi også diskuterede dengang, er den dynamik, som ligger i samfundsøkonomien. Den måde, kapitalen udvikler sig på, er ved at koncentrere sig og centralisere sig. Det er den udvikling, vi ser overalt i samfundet, og det er først og fremmest den udvikling, som truer også de små bysamfund, men det er et problem, som man kun kan gøre noget ved på én måde, nemlig ved at gribe ind i den ikke-styrede kapitalistiske udvikling, og det er det, der giver problemerne i venstres forslag. Netop fordi man samtidig har denne modvilje mod statslig regulering og selektive indgreb, har man i og for sig som redskab kun nogle generelle virkemidler, som bl. a. efter min mening ender i nogle decideret dårlige ting, og som vi er helt imod, nemlig at man skal forsøge at redde landsbysamfundene ved nogle generelle skattelettelser og erhvervstilskudsordninger, som også andre har kritiseret, og som ikke specielt forrykker forholdet mellem erhvervsvirksomhed i byer og erhvervsvirksomhed på landet, netop fordi de er generelle.

Tilsvarende kan man i og for sig sige om miljølovgivning, at det er heller ikke noget, der forrykker den interne konkurrence mellem de forskellige kapitalistiske virksomheder, og den mener jeg man bliver nødt til at gribe ind i. Hvis man virkelig mener det alvorligt, at disse bysamfund skal reddes, bl. a. ved, at der er nogle erhverv, som folk kan leve af at være beskæftiget ved, kræver det en form for indgreb, som jeg egentlig ville tro at venstre var imod. Og jeg vil godt tage tråden op efter hr. Dræbye, som nævnte én form for indgreb, nemlig at man kombinerer en ret til at drive større butiksvirksomheder i byerne med en pligt til at drive små, decentrale butikker i landsbyerne og i de mindre byer. Det er muligvis et forslag med nogle problemer, men det er faktisk et meget godt eksempel på den type indgreb, som vil være nødvendig, hvis man skal gøre noget ved problemet.

En anden mulighed er den, som er foreslået af Landsforeningen af Landsbysamfund, og som går ud på, at man skal kunne lade kommuner eller andelsselskaber overtage driften af små butikker. Det angriber formentlig også nogle, skal vi sige traditionelle holdninger i venstre, men ikke desto mindre mener jeg, at hvis man vil gøre noget ved

[Waldorff]

det, bliver man nødt til at bryde med traditionelle, erhvervsvenlige forestillinger på nogle af disse områder.

Men når det er sagt, vil jeg godt sige, at der er faktisk – og det ved venstre også godt – nogle ting, som vi kan være enige om, og jeg synes også, der er ting i dette forslag, som er udmærkede. Det gælder f. eks. på energiområdet, og jeg tror også, at vi i praksis – for dette er vel ikke bare en pæn udveksling af holdninger – ville kunne blive enige om nogle ting, som betød en forbedring for landsbyerne.

Spørgsmålet er, om vi også kunne blive det på trafikområdet og på det offentlige serviceområde, for man må jo være klar over, at hvis man for alvor vil sikre en ordentlig trafikbetjening og offentlig servicebetjening af de små landsbysamfund, kommer det til at koste nogle penge, fordi man også på dette område går imod en, skal vi sige »naturlig« udvikling, som netop hele tiden drejer sig om større enheder. Det er ligegyldigt, om det er skoler eller hospitaler eller det er trafikbetjeningen, så må man gå imod den udvikling, og det må vi, fordi vi finder, det er politisk uønskeligt med en stadig større centralisering. Men så må vi også formode, at et parti som venstre vil give udtryk for et lidt andet syn på sådan noget som udvidelse af den offentlige sektor, for det er nødvendigt, hvis man skal gøre noget ved dette for alvor.

Svend Erik Hovmand (V):

Må jeg starte med at sige tak til repræsentanter for et flertal af tingets medlemmer for en positiv modtagelse af dette forslag. Jeg blev bedt om at sige fra hr. Steffensen fra kristeligt folkeparti, som ikke havde mulighed for at være til stede under debatten i dag, at også han og kristeligt folkeparti er tilhængere af forslaget, som det foreligger.

Jeg vil gerne sige tak og gøre en bemærkning specielt til CDs ordfører, fru Yvonne Herløv Andersen, der jo også er formand for miljøudvalget, som jeg går ud fra at folketingets formand om lidt vil henvise forslaget til.

Fru Yvonne Herløv Andersen gjorde en bemærkning om, at det var synd, forslaget kom så sent på folketingssamlingen. Jeg deler beklagelsen, men vi har som sagt ikke haft indflydelse på, hvornår forslaget kunne komme til behandling. Det var faktisk umid-

delbart efter nytår, at det blev fremsat, men nu vel, nu har vi det altså. Jeg synes, der er grund til at anmode miljøudvalgets formand, fru Yvonne Herløv Andersen, om at sætte denne sag på dagsordenen i udvalget så hurtigt som muligt, sådan at vi kan få klargjort, om der virkelig generelt er en positiv holdning til det, sådan som der er givet udtryk for af et flertal her i dag.

Det er muligt, at der er enkelte detaljer, vi i givet fald må se på i udvalget og bløde op, men fra vores side ser vi naturligvis gerne, at forslaget bliver gennemført så hurtigt som overhovedet muligt, fordi vi finder, at det er afgørende vigtigt og snart i ellefte time, at der nu gøres en effektiv indsats for at styrke levevilkårene for den fjerdedel af Danmarks befolkning, som bor i landsbyer og i tyndbefolkede dele af landet. Jeg tror, det er vigtigt at sige, at vi må gøre en særlig indsats for denne del af befolkningen for at sikre, at dens levevilkår udvikles på en rimelig måde. Det må dreje sig om erhvervsudviklingen, specielt naturligvis landbrugsudviklingen.

Jeg vil gerne sige til de ordførere, som har bebrejdet os, at vi har for mange generelle vendinger om erhvervsudviklingen, at de forslag, vi kommer med her, måske nok har et generelt sigte, men konsekvensen af deres gennemførelse vil i stort omfang være en forbedring for netop de erhvervsgrupper, som er repræsenterede i landsbyerne. Det er klart, at når vi taler om landbrugslovgivning, så taler vi om erhverv, som er placeret i landsbyerne, men det er lige så klart, at når vi taler om lempelse af miljølovgivningen og lempelse af reglerne om godkendelse og udvidelse af mindre virksomheder, så taler vi specielt om de desværre alt for få virksomheder, der er tilbage i landsbyerne, og som er ramt af netop disse vanskeligheder.

Jeg tror også, det er vigtigt at understrege, at hvis ikke vi her og nu gør en indsats, så risikerer vi meget hurtigt, at landsbyboerne bliver energipolitiske stedbørn med højere energipriser end i den øvrige del af landet. Jeg tror, det er overordentlig vigtigt, at vi meget hurtigt tager et initiativ på dette område for at sikre billigst mulig energi, ikke bare når vi taler om en indsats for utraditionelle energikilder, men også når det drejer sig om en indsats for de traditionelle energikilder. Vi har her foreslået, at man fjerner statsafgiften for elektricitet i landområderne, altså i

[Svend Erik Hovmand]

det, vi kalder område 4 i den energipolitiske planlægning.

Det er klart, hvad mange har været inde på, at nærbutikkernes vilkår er et kernepunkt. Der må vi sige, at generationsskiftet er det væsentligste problem, når vi betænker, at vi befinder os i et land, hvor hver fjerde købmand er fyldt 60 år. Denne kendsgerning må få os alle sammen til at sige: ja men her må gøres en indsats, som sikrer, at ældre købmænd ikke bare drejer nøglen om og kalder vinduet til og lukker butikken for at blive boende der og nyde deres otium, men at de i stedet får mulighed for at afhænde forretningen til en yngre og driftigere købmand, der er parat til at føre forretningen videre. Derfor de særlige tiltag omkring beskatning og generationsvilkår, etableringsvilkår for unge osv.

Endelig har vi peget på de trafikale, de kulturelle og de sociale områder, alt sammen noget, hvor vi finder det overordentlig vigtigt at gøre sig ekstra anstrengelser for at gøre det mere attraktivt for flere at leve deres liv og nyde deres otium på landet og i landsbyerne. Dette er ikke skøn landsbyromantik, det er faktisk blodig alvor for omkring en fjerdedel af Danmarks befolkning.

Jeg skal gøre et par bemærkninger til de enkelte ordførere og først og fremmest til ministeren.

Ministeren holdt en efter min opfattelse overordentlig positiv tale – lige indtil den sidste sætning, hvor ministeren, synes jeg, mærkværdigvis konkluderede alle disse positive betragtninger i ordene: jeg må derfor tage afstand fra forslaget. Jeg synes ikke, at denne slutsætning rimede med det øvrige, og jeg vælger at tro, at denne lapsus – som det forhåbentlig har været – kan vi få fjernet. Jeg har en tro på, at ministeren virkelig mente det alvorligt, da han talte om, at der var mange gode intentioner i dette forslag, og at regeringen var enig i sigtet med venstres forslag, for jeg kan da ikke forestille mig, at det er sådan, at regeringen allerede er i gang med at gennemføre de omkring 35 konkrete enkeltforslag, denne pakke indeholder. I så fald er det selvfølgelig overordentlig interessant og særdeles positivt. Man kunne få opfattelsen af det af den sætning, hvor ministeren siger, at flere af venstres forslag er gennemført eller er ved at blive gennemført.

Må jeg sige til hr. Hove Sørensen fra SF, at når vi har talt om ophævelse af by- og landzoneloven, så skal dette naturligvis ikke stå alene. Vi har den opfattelse – som SF og, tror jeg, alle i denne sal deler – at vi ikke vil acceptere en, skal vi sige tøjlesløs udvikling af det åbne land, at man altså frit skal have mulighed for at bygge på hver en bakketop i vore skønne landskabelige omgivelser. Vi har også den opfattelse, som jeg tror deles af et klart flertal i dette ting, at der er behov for en forenkling af hele vores planprocedure. Vi har en regionplanlov, vi har om føje tid nogle godkendte kommuneplaner, og så er der ingen grund til, at vi derudover skal have et ekstra instrument i by- og landzoneloven. De særlige bestemmelser, som kunne være nødvendige i fremtiden, må kunne indføres i kommuneplanloven.

Jeg skal med disse bemærkninger endnu en gang sige tak for en positiv modtagelse. Jeg håber, at det vil manifestere sig i en hurtig vedtagelse.

Miljøministeren (Erik Holst):

Jeg hæftede mig ved ordførerens bemærkninger om, at det skulle være en lapsus, at jeg i min konklusion måtte sige fra over for de 35 forslag, hr. Svend Erik Hovmand er kommet med.

Jeg gik ikke meget i detaljer, jeg kunne godt gå meget mere i detaljer. En hel del af forslagene er gennemført, andre er ude til høring. Som hr. Dræbye ganske rigtigt sagde, er det bl.a. på foranledning af de radikale, at der er sket nogle ting. Det er på foranledning af regeringen, at der er sket andre ting på det skattemæssige område, der sikrer større mulighed for at bo i bysamfund på landet. Der er altså mange af de ting, der er undervejs, og det er derfor en grov forenkling, hr. Svend Erik Hovmand her gør sig til talsmand for, nemlig at der skulle være et flertal i folketinget for de 35 forslag, hr. Svend Erik Hovmand har fremsat. Det var der ingen der sagde, så vidt jeg kunne høre. Derimod sagde alle, at de er interesserede i den hensigt, der ligger i det. Der var måske nok nogle, der følte, at det var lovlig ufuldendt arbejde.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til miljø- og planlægningsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

5) Første behandling af:

Forslag til folketingsbeslutning om genetablering af den sociale pensionsfond.

[Af Tinning (VS) og Anne Grete Holmsgård (VS)].

(Beslutningsforslag nr. B 75. Fremsat 15/4 82).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Socialministeren (Bent Rold Andersen):

Ved den ændring, der blev gennemført af loven om den sociale pensionsfond her i folketings sidste efterår, ophørte indbetalingen af det særlige folkepensionsbidrag fra 1. januar 1982. Fra denne dato tilgår der kun fonden renterne af dens kapital. Ved lovændringen blev udbetalingerne til pensionsforbedringer endeligt fastlagt, og der blev samtidig disponeret fuldt ud over pensionsfondens midler. Anden fase af udbetalingerne bliver gradvis gennemført over en 4-årig periode, der strækker sig fra 1982 til 1985, og de vil fra 1985 blive udbetalt med ca. 1,5 mia kr. årligt, regnet i januar 1982-priser. Fra 1986 vil der herudover blive udbetalt et beløb på ca. 120 mill. kr. årligt.

VS foreslår nu, at der på ny skal opkræves et særligt folkepensionsbidrag med henblik på ydelse af en tillægspension, og foreslår også, at fondens formue fortsat skal blive i fonden.

Om det sidste, fondens formue, skal jeg nøjes med at sige, at ved lovændringen sidste efterår blev det netop vedtaget, at pensionsfonden videreføres med de midler, der indtil 1. januar 1982 er tilført fonden. Der har aldrig været tale om at bruge af fondens for-

mue, og når VS derfor mener, at de foreslår noget nyt ved, at formuen fortsat skal forblive i fonden, så drejer det sig om en misforståelse.

VS' forslag om at genindføre det særlige folkepensionsbidrag må jeg klart tage afstand fra. Jeg kan ikke gå ind for en yderligere opbygning af den sociale pensionsfond, idet der herved ikke kan undgås at blive skabt falske forventninger om, at der på et senere tidspunkt derigennem vil være mulighed for at gennemføre større udbetalinger end de allerede fastlagte. Da man i sin tid indførte pensionsfonden, kunne man reelt ikke give garanti for, at der i fremtiden ville være samfundsøkonomisk grundlag for de forøgede pensionsudbetalinger. Man skabte nogle forventninger, som man ikke havde sikkerhed for at man kunne indfri. Hvis vi nu genoptager indbetalingerne, så vil man heller ikke til sin tid kunne have sikkerhed for, at udbetalingerne vil kunne gennemføres. Pensionisternes løbende forbrug må jo til enhver tid tages ud af den løbende produktion. Dette gælder, uanset om finansieringen er sket gennem løbende skattebetaling eller den er sket gennem indbetaling til en fond.

VS' forslag om at tilbageføre til pensionsfonden de 200 mill. kr., der i år anvendes til dækning af pensionisternes varmeudgifter – vel ud fra den forudsætning, at der derved skulle være yderligere 200 mill. kr. til rådighed til pensionsformål – kan jeg derfor heller ikke gå ind for. Øgede pensionsudbetalinger kan i den aktuelle situation ikke gennemføres uden at lægge yderligere byrder på den erhvervsaktive del af befolkningen.

Jeg vil gerne understrege, at det, jeg her tager afstand fra, er, at vi binder os til en ganske bestemt udbygning af folkepensionen, og at vi derved disponerer over en fremtidig produktion, som det tilkommer fremtiden at disponere over. Derimod er jeg enig i, at vi skal gøre alt, hvad vi kan, for at sikre pensionisternes levestandard i dag, og jeg er også enig i, at vi skal gøre alt, hvad vi kan, for at udbygge pensionerne i fremtiden i takt med udviklingen i den levestandard, vi byder befolkningen som helhed.

Albertsen (S):

Det forslag til folketingsbeslutning, som venstresocialisterne her fremsætter – eller måske snarere genfremsætter – drøftede vi jo